

РЕЦЕНЗИЯ

от Джеймс Бориславов Йоловски, доцент в Университета по застраховане и финанси,
доктор по икономика

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“

Автор: *Цветелина Емилиянова Симеонова*

Тема: *Финансиране на екологичната сигурност (в контекста на банковата система)*

Научен ръководител: *Виржиния Желязкова, професор в Университета по застраховане и финанси, доктор на науките*

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 34 от 13.01.2026 г. на Ректора на Университета по застраховане и финанси чл.-кор. проф. д.ю.н Борис Велчев съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема Финансиране на екологичната сигурност (в контекста на банковата система) за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“. Автор на дисертационния труд е Цветелина Емилиянова Симеонова – докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Финанси и застраховане“ с научен ръководител проф. д. ик. н. Виржиния Желязкова от Университета по застраховане и финанси.

Предадените от Цветелина Симеонова материали включват документи по представен опис:

1. Дисертационен труд
2. Автореферат на български език
3. Автореферат на английски език
4. Декларация за оригиналност и достоверност
5. Справка за изпълнението на минималните национални изисквания

6. Списък с публикации
7. Резюмета на публикациите
8. Автобиография
9. Пълен текст на публикациите
10. Заявление за допускане до публична защита

Пакетът от документи е пълен, организиран е добре и прегледно, което значително улеснява работата с отделните документи. Докторантката е приложила общо 7 броя публикации, от които 1 брой студия и 6 научни статии.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторантът Цветелина Емилиянова Симеонова притежава задълбочена и последователна образователна подготовка в областта на икономиката, финансите и банковото дело, надградена с дългогодишен практически опит във финансовия сектор и активна научноизследователска дейност.

Тя е магистър по финанси (банково дело) от съвместна програма на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ и Българската академия на науките, със специализирана подготовка по централно банкиране, управление на банковия риск, финансова иконометрия и международно банково дело. Образованието ѝ включва и две магистърски степени в областта на икономиката и управлението на агробизнеса и устойчивото развитие, с акцент върху екологичната сигурност, екологичната политика на ЕС, управлението на екологичния риск и финансирането на устойчивото развитие. Базовата ѝ икономическа подготовка е завършена с бакалавърска степен по аграрна икономика.

От 2018 г. докторантката е обучавана в докторска програма „Финанси, застраховане и социално осигуряване“ в Университета по застраховане и финанси, като дисертационният ѝ труд е на тема „Финансиране на екологичната сигурност (в контекста на банковата система)“, което я позиционира ясно в интердисциплинарното поле между финансите, банковото дело и устойчивото развитие.

Професионалният ѝ опит обхваща над двадесет години практика в банковия сектор, основно в областта на управлението и контрола на кредитния риск. В продължение на повече от десетилетие тя заема ръководни позиции в Юробанк България АД, включително ръководител на отдел „Кредитен контрол“ и „Корпоративен кредитен контрол“, с отговорности, свързани с разработване на кредитни политики, мониторинг на кредитния

риск, оценка на качеството на активите, управление на провизионния процес и координация на аналитични и контролни дейности на портфейлно ниво. Предходният ѝ опит включва експертни позиции в други водещи банки, където работи в областта на корпоративното кредитиране, управлението на риска и финансовия анализ.

От края на 2025 г. докторантката развива и активна академична и научноизследователска дейност като асистент в секция „Международна икономика“ към Института за икономически изследвания при БАН, с изследователски интереси в областта на международните финанси, климатичните и екологичните рискове, зелената трансформация и икономическите политики. Паралелно с това участва в научни проекти, публикации и експертни анализи, както и в академични форуми.

В обобщение, образованието и професионалният опит на докторанта осигуряват солидна теоретична и емпирична основа за разработване на дисертационен труд в областта на икономиката и финансите, като практическата ѝ експертиза в банковата система допринася съществено за приложната значимост и актуалността на изследваната проблематика.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертационния труд е високо актуална в контекста на задълбочаващите се климатични промени и нарастващото осъзнаване на екологичните рискове като системен фактор за икономическата и финансовата стабилност. В съвременните условия екологичната сигурност надхвърля рамките на традиционната екологична политика и се утвърждава като ключов елемент на националната и икономическата сигурност, което налага активното участие на финансовата система, и по-специално на банките, в процесите на устойчив преход. Дисертационният труд аргументирано позиционира банковия сектор не само като пасивен посредник, а като стратегически участник в управлението на екологичните рискове и насочването на капиталови потоци към екологично устойчиви дейности.

Значимостта на изследването се засилва от **ускореното развитие на европейската и международната регулаторна рамка**, свързана с ESG изискванията, Таксономията на ЕС, CSRD, SFDR, климатичните стрес тестове и интеграцията на екологичните фактори в надзорните практики. В този контекст дисертационният труд предлага цялостна теоретико-емпирична рамка, която систематизира методологическите подходи, каналите, механизмите и инструментите за банково финансиране на екологичната сигурност, като ги анализира в светлината на глобалните климатични сценарии, концепцията за двойната същественост и ролята на екологичните рискове като източник на системен финансов риск.

Особена практическа значимост трудът има за България, където банковият сектор е основен източник на финансиране за реалната икономика, а процесът на интегриране на екологичните рискове и устойчивото финансиране все още се намира в етап на развитие. Чрез емпиричния анализ, сравнителния подход и разработените оригинални модели и индекси, изследването предоставя аналитични инструменти и конкретни насоки, които могат да подпомогнат както търговските банки, така и регулаторните и надзорните органи при формирането на политики за зелена трансформация и повишаване на екологичната сигурност в дългосрочен план.

4. Познаване на проблема

Въз основа на представения дисертационен труд и професионалната автобиография може да се направи извод, че докторантът демонстрира задълбочено и системно познаване на проблематиката, свързана с финансирането на екологичната сигурност в контекста на банковата система. Теоретичната част на разработката обхваща широк спектър от научни концепции – от климатичните рискове и планетарните граници до интегрираните модели за оценка (IAMs), международната климатична политика и регулаторната рамка на ЕС – като анализът е структуриран, концептуално издържан и обвързан с икономическата теория и финансовата стабилност. Формулирането на ясна изследователска теза, систематизирането на тринадесет методологически подхода и разработването на оригинални индекси (ESFI, BEFI, GBPI, CBEI) свидетелстват за висока степен на аналитична компетентност и способност за интегриране на интердисциплинарни знания в единна научна рамка.

Професионалният опит на докторанта в банковия сектор, особено в областта на кредитния контрол и управлението на риска, допълнително обогатява изследването с практическа перспектива, което проличава в детайлния анализ на банковите инструменти, регулаторните механизми и управлението на екологичните експозиции. Съчетаването на дългогодишна практика в банковата система с академична и изследователска дейност позволява разглеждане на проблематиката не само на концептуално равнище, но и през призмата на реалните институционални ограничения и възможности. Това обосновава заключението, че докторантът познава темата както в теоретичен, така и в приложен аспект, което придава убедителност и практическа релевантност на изследването.

5. Методика на изследването

Методологичната рамка на изследването е дефинирана в Увода. Правилно, ясно и точно са определени предмет, обект, цел, подцели, задачи, теза и хипотези, като ясно се очертава ролята на банковата система като стратегически фактор за устойчив преход. Въпреки че те са

добре разгърнати и реализирани в труда в подходящо съответстващ обем, считам, че са твърде многобройни, всеобхватни и детайлни за дисертационен труд, а предполагат по-задълбочена изследователска работа впоследствие.

На стр. 15-16 в дисертационния труд са посочени изследователските методи (системен анализ, сравнителен анализ, документален анализ, качествен анализ, количествен анализ, индикаторен и индексен анализ, сценариен и геопространствен анализ и моделиране на политики), като правилно са обвързани с конкретните части в труда, в които са приложени. Имплементираният инструментариум гарантира изпълнението на изследователските задачи, а респективно и реализирането на поставените цели, от които следват съответните приноси моменти. Представени са също ограниченията и допусканията, върху които последващия анализ в труда е изграден.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Първа глава „Теоретико-методологични основи на банковото финансиране на екологична сигурност“ изгражда солидна теоретична основа чрез анализ на климатичните промени, глобалните екологични рискове и тяхното значение за икономическата и финансовата стабилност. Проследена е еволюцията на понятието „екологична сигурност“, направено е разграничение между екологична сигурност, екологична устойчивост и устойчиво развитие, както и е аргументирана ролята на банките в управлението и трансмисията на екологичните рискове. Главата интегрира научни концепции, международни политики и регулаторни подходи, като поставя екологичната сигурност в центъра на съвременното банково и финансово мислене.

Втора глава „Методологически и приложни аспекти на банковото финансиране на екологична сигурност“ представя систематизиран анализ на методологическите подходи, каналите, механизмите и инструментите за банково финансиране на екологичната сигурност. Разгледани са тринадесет съвременни подхода, включително ESG, риск-базиран, таксономично съобразен и базиран на въздействието подход, като за тях е разработена многоизмерна оценка по критерии за регулаторна съвместимост, оперативна приложимост, екологично въздействие и финансови характеристики. Главата има ясно изразен аналитичен и приложен характер и формира концептуалната основа за емпиричното изследване.

Трета глава „Емпиричен анализ на банковото финансиране на екологична сигурност“ съдържа емпиричен анализ, включващ сравнително изследване на регулаторните и институционалните рамки в ключови международни юрисдикции, както и задълбочен анализ на банковото финансиране на екологичната сигурност в България. Чрез разработени авторски

индекси и модели се оценяват степента на ангажираност на банките, ефективността на използваните инструменти и ролята на централните банки, включително БНБ, в интегрирането на екологичните рискове. Главата завършва със сценарен анализ и формулиране на посоки за бъдещо развитие на зеленото банково финансиране.

В заключението са обобщени основните резултати от теоретичния и емпиричния анализ, проверени са изследователските хипотези и е направена цялостна оценка на ролята на банковата система във финансирането на екологичната сигурност. Формулирани са конкретни изводи, научни и практически приноси, както и препоръки за търговските банки, регулаторните органи и публичните институции. Очертани са и възможни насоки за бъдещи изследвания, което придава завършеност и перспектива на дисертационния труд.

В труда са включени 38 фигури и 33 таблици, които значително допринасят за подобряване на визуалното възприемане на информацията чрез нейното систематизиране. Библиографията е общ обем от приблизително 35 страници, включваща 437 научни, институционални и нормативни източника, което свидетелства за задълбоченото познаване на изследваната проблематика и за широкия международен обхват на използваната литература. Съществена част от източниците са от последните 5 или максимум 10 години, което е логично и предвид актуалността на тематиката. Все пак следва да се подчертае, че въпреки значителния обем на труда е трудно всички тези твърде многобройни източници да бъдат достатъчно задълбочено коментирани в текста.

Като цяло изследването отговаря на изискванията за хабилитационен труд. Някои единични виждания на автора не съответстват напълно на моите лични разбирания. Въпреки това те са достатъчно обосновани в монографичния труд. По тази причина не бих могъл да приема, че това обстоятелство има отношение към достойнствата на предложеното научно изследване.

Така представения дисертационен труд ми дава известни основания да приема, че се съдържат някои научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Проектът показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по съответната научна област и способности за самостоятелни научни изследвания.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на изследването не са експлицитно формулирани в труда. Такива определено се наблюдават – както в научен, така и в приложен аспект. Те могат да се изведат във връзка с доказването на всяка от хипотезите. Същевременно е възможно да бъдат в значителна степен обобщени, а по мое мнение някои се нуждаят от допълнителна обосновка. По мое мнение

твърдението, че екологичната сигурност следва да бъде централен ориентир в стратегическото управление на финансовите институции изисква по-задълбочено аргументиране през перспективата на всички приоритети на стратегическото управление, както и на алтернативните разходи, които биха могли да възникнат за всички участници в цялостния процес.

Един от съществените приноси на труда е опитът за системно позициониране на екологичната сигурност като икономическа и финансова категория, а не само като екологична или политическа концепция. Авторът аргументира връзката между климатичните рискове, системния риск и финансовата стабилност и интегрира темата в рамките на банковата теория и управлението на риска. Това представлява интердисциплинарно разширяване на традиционния анализ на устойчивото финансиране. Структурирането на тринадесет методологически подхода (ESG, таксономичен, риск-базиран, impact-based и др.) в рамка от канали, механизми и инструменти създава аналитична яснота и сравнителна основа, която липсва в голяма част от фрагментираната литература. Мултикритериалният анализ по оси като регулаторна съвместимост, техническа сложност и оперативна приложимост е реален методологически принос. Индексите (BEFI, GBPI, CBEI и др.) представляват оригинален опит за количествена оценка на ефективността, ангажираността и институционалната интеграция на екологичните рискове. Това надгражда съществуващите описателни анализи в литературата и създава инструментариум за сравнителни оценки.

Трудът предоставя систематизиран преглед на степента на интеграция на зеленото финансиране в България, включително институционалната рамка и ролята на БНБ. Това има пряка приложимост за банковия сектор и регулаторите. Моделът за техническа сложност и организационна приложимост е практически полезен инструмент за банки, които трябва да вземат решения относно внедряване на ESG, сценарен анализ или климатични стрес тестове. Формулираните препоръки към банки, централна банка и публични институции създават конкретни направления за развитие на устойчивото финансиране, особено в контекста на националната специфика.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Приложени са общо 7 броя публикации, пряко свързани с темата на дисертационния труд, от които 1 брой студия и 6 научни статии. Те са различни по своя характер, но бих препоръчал на докторантката да публикува и в съавторство, на чужд език и в международни издания. При изпълнението на минималните национални изисквания са отчетени 3 от тези

статии, публикувани във VUZF review, с които се покриват и националните минимални изисквания.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Съдейки по представените документи, включително подготвената от кандидата справка, минималните национални изисквания са изпълнени, като е осигурен необходимият брой точки, а именно – 50 точки от проекта на дисертационен труд и 30 точки от публикации – 3 статии, публикувани във VUZF Review.

10. Лично участие на докторанта

Нямам съмнение относно личния принос на докторантката при разработването на труда, включително предвид професионалния ѝ опит. Цветелина Симеонова ясно демонстрира капацитет за провеждане на самостоятелни научни изследвания. Докладът от системата Strike Plagiarism установява сходство от 6,27%, което е напълно в рамките на нормалното особено предвид цитирането на нормативна литература. В рамките на процедурата аз също не съм установил плагиатство по законоустановения ред.

11. Автореферат

Към дисертационния труд е приложен автореферат на български език в обем от 43 страници и на английски език в общ обем от 42 страниц. Той представя структурата и съдържанието на разработката, основните проблеми, методологията на изследването и публикациите по темата. По мое мнение обаче следваше авторефератът да бъде около 50 стр. предвид обема на дисертационния труд.

Включена е декларация за авторство и оригиналност. Като цяло авторефератът е изготвен в съответствие с изискванията и утвърдените добри практики за подобни разработки.

12. Критични забележки и препоръки

Разработените авторски индекси представляват ценен инструмент, но част от тяхната конструкция включва експертна оценка и скалиране, което носи неизбежен елемент на субективност. Допълнителна чувствителност на резултатите спрямо различни тегла или алтернативни методи за нормализация би засилила методологическата устойчивост на моделите.

Темата е силно зависима от текущи и променящи се европейски регулации (CSRD, таксономия, климатични стрес тестове и др.). Това означава, че част от направените изводи имат „времеви хоризонт“ и ще изискват актуализация. Това не е слабост на автора, а

характеристика на изследваната материя, но може да бъде по-изрично отчетено като ограничение.

Посочените бележки не намаляват стойността на дисертационния труд, а по-скоро очертават посоки за неговото надграждане. Те са характерни за изследвания в нова и динамично развиваща се научна област, където методологичните инструменти и регулаторната рамка продължават да се формират.

13. Лични впечатления

Нямам лични впечатления от кандидатката, извън тези придобити от документите в рамките на процедурата.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Резултатите и разработените в дисертационния труд методологически рамки и индекси могат да бъдат използвани както в банковата практика – при изграждане на системи за управление на екологични и климатични рискове, така и от регулаторните органи при разработване на политики и аналитични инструменти в областта на устойчивото финансиране. Те имат потенциал за интегриране в академичното обучение и за надграждане в бъдещи научни изследвания, особено в контекста на динамично развиващата се регулаторна среда. По този начин трудът създава основа за продължаващо приложение и развитие както в теорията, така и в практиката.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти в Университета по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че докторантът Цветелина Симеонова **притежава** теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат,

постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен 'доктор'* на Цветелина Симеонова в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“.

12.02.2026 г.

Рецензент:

доц. д-р Джеймс Йоловски